

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20 stycznia 2016 r.

Adam Bodnar

VII.602.6.2014. JZ

**Pan
Wojciech Kaczmarczyk
Pełnomocnik Rządu
do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego
i Równego Traktowania**

Kwestia usuwania wszelkich barier w uczestnictwie osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym stanowi jeden z priorytetów działalności Rzecznika Praw Obywatelskich. W tym celu podejmuję analizy i badania funkcjonowania w praktyce różnych mechanizmów związanych m.in. z udziałem w wyborach i referendach.

Wyniki badań społecznych przeprowadzanych przez Centrum Badania Opinii Społecznej i Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują, że **zdecydowana większość polskich wyborców jako preferowany sposób udziału w wyborach wskazuje głosowanie osobiste w lokalu wyborczym**. Należy podkreślić, że wśród grupy ankietowanych wyborców niepełnosprawnych i starszych wskazania takie są znacznie częstsze i tylko relatywnie niewielka część z tej grupy wyborców wyrażała zamiar skorzystania z dostępnych tzw. alternatywnych procedur głosowania (głosowanie korespondencyjne, głosowanie przez pełnomocnika).

Dostosowywanie lokali wyborczych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych stanowi więc w tym kontekście **szczególnie istotną gwarancję zasady powszechności**

wyborów. Dlatego pozytywnie trzeba ocenić stopniowe zwiększanie odsetka lokali wyborczych, które na terenie gminy powinny być dostosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także wskazanie konkretnych kryteriów, jakie takie lokale takie powinny spełniać.

Kwestie dostosowania lokali wyborczych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych uregulowane zostały w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 roku - Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 ze zm.; dalej jako: „Kodeks”). Zgodnie z art. 186 § 1 Kodeksu, takie lokale wyborcze zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta). Informację o nich podaje on do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów (art. 16 § 1 pkt. 3). Kodeks wskazuje również (art. 186 § 2), że warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, są regulowane w drodze rozporządzenia. W tym zakresie obowiązuje rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 158, poz. 938; dalej jako: rozporządzenie).

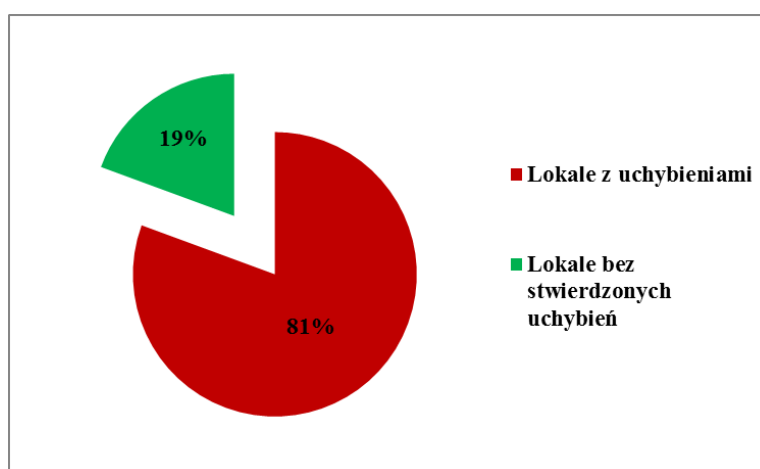
Bez wątplenia niezwykle istotna dla zapewnienia faktycznej dostępności lokali wyborczych jest praktyka i skuteczność ich przygotowania. Dlatego też Rzecznik Praw Obywatelskich w ramach działań związanych z ochroną praw wyborczych obywateli kieruje w tej sprawie liczne zalecenia i apele, m.in. do władz samorządowych. Pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzili również przed wyborami i referendum ogólnokrajowym kontrole wybranych lokali wyborczych mających status dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Przed wyborami do Sejmu RP i do Senatu RP zarządzonymi na dzień 25 października 2015 roku, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili inspekcje wybranych lokali obwodowych komisji wyborczych mających status dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.

Łącznie, w toku działań skontrolowano **134** lokale znajdujące się w **18** miejscowościach. W przeprowadzenie inspekcji zaangażowanych było 33 pracowników BRPO. W toku kontroli podjętej przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, ocenie

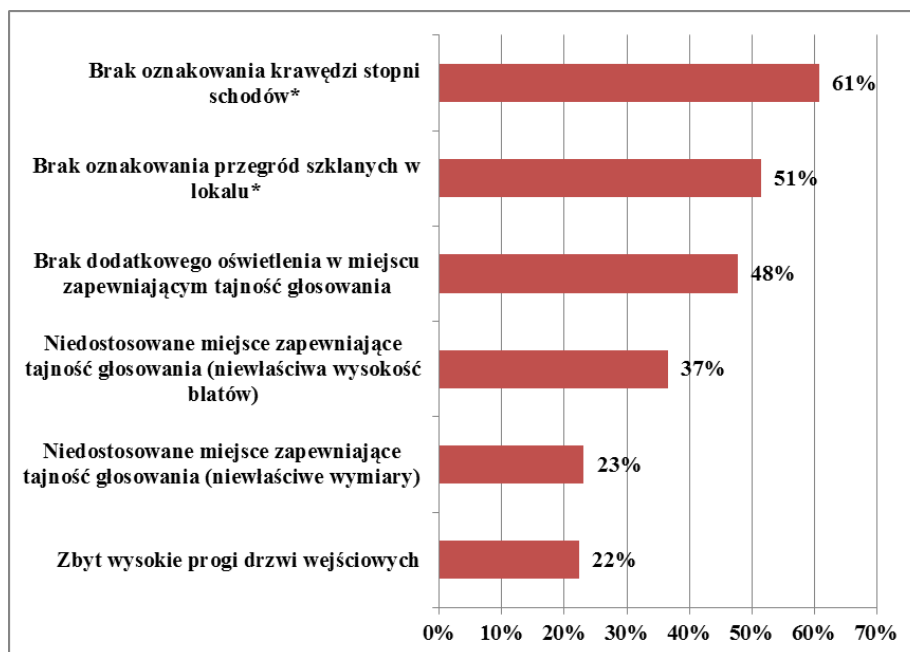
podlegały przede wszystkim warunki techniczne lokali określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 158, poz. 938).

W przeważającej większości z kontrolowanych lokali (**108 tj. 81 %**) stwierdzono uchybienia w odniesieniu do kryteriów wymaganych przez wspomniane rozporządzenie. Nie stwierdzono ich jedynie w **26 lokalach (tj. 19 %)**.

Do najczęściej powtarzających się uchybień należały:

- brak oznakowania krawędzi stopni schodów,
- brak oznakowania przegród szklanych w lokalu,
- brak dodatkowego oświetlenia w miejscu zapewniającym tajność głosowania,
- niedostosowane miejsce zapewniające tajność głosowania (niewłaściwa wysokość blatów),
- niedostosowane miejsce zapewniające tajność głosowania (niewłaściwe wymiary),
- zbyt wysokie progi drzwi wejściowych.

* Dotyczy lokali, w których indywidualne cechy budynku wymagają wprowadzenia ułatwień np.: w budynku znajdują się schody, więc istnieje potrzeba wyróżniania ich krawędzi; w budynku znajdują się przegrody szklane, więc istnieje potrzeba ich oznaczania.

Należy podkreślić, że stwierdzone przez Rzecznika Praw Obywatelskich, przed wyborami uchybienia w zdecydowanej większości **nie dotyczyły barier architektonicznych budynków, odnosiły się natomiast do samej organizacji lokalu wyborczego: właściwego przygotowania miejsc zapewniających tajność głosowania, oznakowania przeszkód. Zlikwidowanie tych uchybień i zapewnienie stanu zgodnego z kryteriami wskazanymi w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury jest relatywnie łatwe, może być przeprowadzone dość szybko i nie powinno nastęrczać znaczących obciążeń organizacyjnych i technicznych.**

Pracownicy BRPO zwrócili także uwagę na bezpośrednią okolicę lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Jak bowiem pokazuje praktyka, często nawet najlepiej dostosowane lokale są trudno dostępne dla osób niepełnosprawnych z uwagi na liczne przeszkody w otoczeniu budynku. Niestety, kwestii tych nie reguluje już wspomniane rozporządzenie Ministra Infrastruktury z uwagi na ograniczony zakres upoważnienia ustawowego.

Z obserwacji zebranych w toku kontroli należy wskazać w szczególności na stwierdzoną dziurawą, nierówną lub żwirową nawierzchnię uniemożliwiającą skuteczne

skorzystanie z podjazdów, strome, trudne do pokonania podejście do podjazdów, wysokie krawężniki.

W załączeniu przesyłam również raport przedstawiający ustalenia z wcześniejszych kontroli Rzecznika przeprowadzonych przed wyborami, które odbyły się w roku 2014 roku. Chciałbym zasygnalizować jednocześnie, że planowany jest szerszy raport Rzecznika Praw Obywatelskich, w którym przedstawiona zostanie pogłębiona analiza wyników pięciu kontroli lokali wyborczych mających status dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, jakie były podejmowane w latach 2014 i 2015 (obejmujących przygotowania lokali przed wyborami do Parlamentu Europejskiego, samorządowymi, Prezydenta RP, referendum ogólnokrajowym, a także do Sejmu RP i do Senatu RP). Uwzględnione w nim zostaną również ustalenia kontroli dokonywanych przez organizacje pozarządowe (były one przeprowadzane we współpracy i na podstawie metodologii Rzecznika). We wspomnianym raporcie sformułowane zostaną rekomendacje dla Ustawodawcy, a także propozycje zmian organizacyjnych i technicznych.

Bardzo liczę na owocną współpracę, szczególnie w obliczu wyzwań: właściwego dostosowania do potrzeb wyborców niepełnosprawnych docelowo 1/2 lokali wyborczych na terenie każdej gminy, a także praktycznego przeprowadzania licznych wyborów uzupełniających, które odbywają się każdego roku na terenie kraju.

W związku z powyższym, działając w oparciu o art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia w przyszłości skutecznych działań – w zakresie przysługujących Panu Ministrowi kompetencji, zmierzających do zapewnienia ochrony praw wyborczych wyborców niepełnosprawnych.

Podpis na oryginale

Załącznik 1